

Vyhlásenie Združenia občanov z európskych cezhraničných oblastí **Cezhraničné regióny stredobodom Európy zajtrajška**

Regióny na vnútorných hraniciach EÚ zahŕňajú 40 % územia EÚ, predstavujú 30 % jej obyvateľov (150 miliónov ľudí) a za prácou do nich dochádzajú takmer 2 milióny cezhraničných pracovníkov. Od vytvorenia jednotného trhu a schengenského priestoru v pohraničných regiónoch vzniklo veľa nových príležitostí a tieto regióny v mnohých prípadoch prestali byť perifériou a zmenili sa na miesta rastu.

Napriek tomu však naďalej existuje veľa prekážok. Občania žijúci v pohraničných regiónoch stále čelia ťažkostiam v každodennom živote, či už ide o hľadanie zamestnania, prístup k zdravotnej starostlivosti, každodenné dochádzanie do práce alebo prekonávanie administratívnych problémov. Prekážkam čelia takisto podniky, v dôsledku čoho sa brzdí ich rast, a miestne a regionálne samosprávy naďalej musia riešiť výzvy, pokiaľ ide o nadväzovanie užšej cezhraničnej spolupráce, ako sú cezhraničné verejné služby.

Tieto výzvy sa ešte viac prejavili počas krízy spôsobenej pandemiou COVID-19, keď sa po desaťročiach voľného pohybu hranice odrazu zatvorili a občania a podniky v pohraničných regiónoch sa ocitli vo veľmi zložitej situácii, čo malo mimoriadne negatívny vplyv na hospodárstvo a sociálnu oblasť. Je preto nevyhnutné prekonať tieto prekážky a znásobiť príležitosti, ktoré občanom a podnikom ponúkajú otvorené hranice, a prijať potrebné opatrenia na ich využitie a udržanie, a to aj v krízovej situácii.

Na druhej strane treba tiež konštatovať, že kríza podnietila viaceré formy spolupráce a potvrdila, že existuje cezhraničná vzájomná závislosť a solidarita, ktoré treba odteraz organizovať a posilňovať prostredníctvom európskych a vnútroštátnych verejných politík, pričom sa budú v plnej miere zohľadňovať osobitosti cezhraničných regiónov.

Ako signatári tohto vyhlásenia:

1. poukazujeme na význam cezhraničnej spolupráce pre proces integrácie Európskej únie, ako aj na neuspokojivý objem finančných prostriedkov vyčlenených pre Európsku územnú spoluprácu v nasledujúcom finančnom období a žiadame, aby sa **cezhraničné regióny stali opäť stredobodom politického a legislatívneho záujmu Európskej únie;**
2. vyzývame EÚ, aby **do Konferencie o budúcnosti Európy aktívne zapojila pohraničné regióny a cezhraničné zoskupenia.** Európske pohraničné regióny, európske zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS) a euroregióny budú organizovať cezhraničné verejné konzultácie o budúcnosti Európy s cieľom zabezpečiť, aby sa primerane zohľadnili názory občanov žijúcich v cezhraničných regiónoch. Nabádame ich, aby aktívne prispievali k demokratizácii cezhraničnej spolupráce organizovaním stálych cezhraničných rád a medziregionálnych parlamentných zhromaždení;
3. zdôrazňujeme, že je potrebné, aby mali **pohraničné orgány** a ich cezhraničné zoskupenia **primerané právomoci, aby boli pre ne vyhradené zdroje a aby mohli uplatňovať zrýchlené postupy**¹ v snahe prekonať prekážky brániace realizácii ich cezhraničných projektov;

¹ Ako sa uvádza v Aachenskej zmluve v kapitole venovanej cezhraničnej spolupráci, ktorá bola podpísaná 22. januára 2019 medzi Nemeckom a Francúzskom.

4. vyzývame Európsky parlament, Radu a Európsku komisiu, aby **ukončili rokovania o navrhovanom nariadení o mechanizme riešenia právnych a administratívnych prekážok v cezhraničnom kontexte (ECBM)²** a zabezpečili jeho prijatie. Žiadame tiež, aby sa podobný prístup zaviedol aj pre vonkajšie hranice EÚ;
5. vyzývame inštitúcie EÚ, miestne a regionálne samosprávy a vnútroštátne orgány, aby **odstránili všetky právne a administratívne prekážky** brániace slobodnému pohybu, cezhraničnej činnosti, poskytovaniu spoločných cezhraničných verejných služieb, spolupráci pohotovostných a zdravotníckych služieb a spolupráci akéhokoľvek druhu, ktorá je prínosom pre občanov žijúcich v pohraničných regiónoch;
6. odporúčame, aby vzhľadom na nedostatočnú koordináciu členských štátov a regiónov, pokiaľ ide o legislatívne právomoci pri transpozícii smerníc EÚ, **Európska komisia vykonala cezhraničné posúdenia územného vplyvu**, ktoré by skúmali nielen účinok právnych predpisov EÚ na pohraničné regióny, ale aj dôsledky nedostatočnej koordinácie pri transpozícii právnych predpisov EÚ v pohraničných regiónoch. Transponovanie právnych predpisov EÚ by malo zahŕňať povinnú koordináciu so susednými členskými štátmi, aby nevznikali žiadne nové prekážky;
7. vyzývame členské štáty a regióny, aby **zriadili cezhraničné monitorovacie strediská zamerané na monitorovanie cezhraničnej integrácie a zisťovanie a odstraňovanie prekážok na hraniciach** a zabezpečili spoluprácu s vnútroštátnymi a regionálnymi kontaktnými miestami s cieľom vymieňať si skúsenosti a diskutovať o problémoch, ktorým čelia miestne a regionálne samosprávy, občania a podniky na konkrétnej hranici;
8. vyzývame EÚ, aby **vytvorila účinný rámec pre cezhraničné verejné služby, ktorý umožní ich účinné zavedenie do praxe**. Predstavovalo by to jasnú pridanú hodnotu pre územnú súdržnosť EÚ, keďže miestne a regionálne samosprávy, ako aj členské štáty by tak mohli podporiť európskych občanov žijúcich v susedných štátoch tým, že by im poskytovali veľmi potrebné služby, ktoré nemohli byť alebo by nemohli byť poskytnuté v ich vlastných členských štátoch;
9. vyzývame inštitúcie EÚ a členské štáty, aby **pohraničné regióny aktívne zapájali do všetkých fáz vykonávania Európskej zelenej dohody, nástroja Next Generation EU** a podobných budúcich ďalekosiahlych politík;
10. vyzývame inštitúcie EÚ, aby **v prípade celosvetovej, európskej alebo regionálnej krízy**, ako je napríklad pandémie COVID-19, **zaručili minimálnu úroveň cezhraničnej spolupráce**. Týmto právnymi predpismi by sa malo zaručiť aj zachovanie otvorených vnútorných hraníc, zabezpečenie poskytovania cezhraničných verejných služieb a plné fungovanie jednotného trhu a schengenského priestoru. V tejto súvislosti odporúčame prijať zosúladené kritériá na úrovni EÚ týkajúce sa zvládania budúcich pandémieí a naliehavých situácií v celej EÚ s cieľom zabrániť nejednotnému prístupu, ktorý oslabuje účinnú reakciu na krízu.

² COM(2018)0373.